

Učiteljski Tovariš

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Zahvala. — Katoliški shod. — Zborovanje „Zaveze“ v Mariboru dne 8. in 9. vel. srpana t. l. — Zmes. — Kritiški glasovi. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Odgovor. — Izjava. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Zahvala.

Podpisano vodstvo izreka tem potom najiskrenejšo zahvalo vsem onim, ki so pripomogli, da je XII. glavna skupščina „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 8. in 9. vel. srpana v Mariboru uspela tako sijajno.

Prav posebno pa se zahvaljuje „Učiteljskemu društvu za mariborsko okolico“ kot pripravljalnemu odboru in njegovemu častnemu predsedniku g. dr. Firbasu; slavni „Posojilnici“ in „Čitalnici“ mariborski, da nam je prepustila za zborovanje krasne prostore v ponosni palači, v „Narodnem domu“; g. ravnatelju Henr. Schreinerju in g. Vek. Strmšku za njiju izborni poročili; našima častnima članoma g. dr. Ivanu Tavčarju in g. županu Ivanu Hribarju, ki sta prihitela med nas iz daljnje Ljubljane; gg. zastopnikom akademičnih društev „Slovenije“ in „Triglava“; vsem govornikom za navdušene napitnice in sploh vsem vdeležnikom, ki so pripomogli, da je nastopila „Zaveza“ tako dostojno.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Predsednik:
L. Jelenc.

Katoliški shod.

Skoro vsi slovenski časopisi so objavili krajše ali daljše članke — pro in contra — o katoliškem shodu, a tudi nekateri nemški časniki so objavili članke v svojih drugače za Slovence jako mrzlih predalih o slovenskem II. katoliškem shodu, ki se bo začel 10. t. m.

Edini „Učit. Tovariš“ je molčal do sedaj. Vzroka je imel dovolj molčati, zakaj mislil je, da bo II. katoliški shod obravnaval le „kramarske, posojilniške in gospodarsko ponesrečene eksperimente“; a v polpreteklem času objavljeni vzpored nas je prepričal, da hočejo te univerzalne klerikalne korifeje tudi obdelavati šolstvo.

Človeka posili krčevit smeh vselej, ako prične premisljevati, kako vsestranski so naši prijatelji, ki so vzeli v zakup pridevek „katoliški“. Ako si bil v času, ko so te poznali kot liberalca, v istini veščak v tej ali oni stroki, kar pričajo dobljena izpričevala, si veljal v očeh naših „razsvetlenih“ za pravo ničlo, a kakor hitro si se odel s plaščem „klerikalstva“, znaš in veš — vse, tebi

gre sodba o vseh stvareh, čeprav še pojma nimaš o tej ali oni stvari.

Bodimo pa odkritosrčni in povejmo v svet jasno, čemu se pravzaprav vrši II. klerikalni shod in čemu se dela zanj reklama z neko mrzlično hitrostjo po širni slovenski zemlji z raznimi shodi, kjer eni in isti ljudje vežejo otrobe? Namen je jasen. Klerikalcem je znano in sicer prav dobro znano, da je njih stališče dodobra omajano zaradi ponesrečenega gospodarsko-kramarskega načrta, ne samo v mestih in trgih, tembolj še v posameznih kmetiških občinah — in oni se boje drugega Sedana pri bližajočih se deželno-zborskih volitvah! A zagotovljeni naj bodo, da jih ne reši tega poraza niti deset klerikalnih shodov.

Toda povrnimo se zopet k oni točki, katere smo se hoteli dotakniti v tem članku, namreč: Šolstvo na II. katoliškem shodu.

O šolstvu bodo obravnavali, ako se še prav spominjamo, v posebni sekciji dvakrat. Dobro vemo že naprej, da se bodo tu rabile ene iste fraze o šolstvu, katere smo že opetovano slišali na raznih shodih in v raznih klerikalnih moniteurjih: sedanja šola je brezverska, učitelji so brezverci, krščansko šolo zahtevamo za krščansko deco itd. In take fraze bodo letele iz ust onih klerikalnih korifej, ki ne razumejo prav nič o šolstvu.

Prijatelji, nalijte nam enkrat čistega vina! Ravno na II. katoliškem shodu se vam nudi lepa prilika, izreči svojo določeno definicijo o šolstvu, drugače vas smatramo in vas bomo smatrali le za smešne politične klovne, dokler nam ne podaste jasnega in določnega načrta, na katerem bodi osnovana po vašem mnenju šolska vzgoja in po katerem bodi preosnovan sedanji naš učni smoter.

Poročevalcu o šolstvu na II. kat. shodu toplo priporočamo, da nam sestavi podroben učni načrt za vse šole, to je za ljudske v pri vrsti, saj so te našim prijateljem najbolj trn v očeh; vzame naj v pretres naša ljudsko-šolska berila, iz njih naj izloči pleve in čisto zrnje. In na podlagi tega naj nam očrta na „debelo“ berilo, ki bo odgovarjalo načelom krščanske šole, kakršnih si žele kranjski klerikalci okrog ljubljanskega lemenata, a naša skromna želja tu je, da se tako preosnovano berilo — ako se sploh do tega viška poženo naši prijatelji — nikakor ne sme sukati v oni smeri, kakršno zasleduje znana, v mnogih francoskih katoliških šolah uvedena knjiga: „Chatéchisme de la Persévérance“.

Dalje naj se v pretres vzamejo v šolski sekciji tudi naše srednje šole, to je gimnazij, realka in učiteljske. Tudi tu naj se pretresejo vsa berila, učni načrt in sploh vse, kar se teh šol tiče. Ako se pa gospodom poročevalcem dozdeva ta naloga preobširna (??), naj jo za letos opuste ter prihranijo za III. katoliški shod, ki se naj vrši zopet čez šest let, torej zopet pred bližajočimi se deželno-zborskimi volitvami.

In slednjič prav iz srca želimo, da nas katoliški poročevalec tudi osreči z jasnim programom, po katerem se ima vsak ljudski učitelj ravnati bodisi v mestu, trgu ali na kmetih izven šole, da ustreže svojemu „predpostavljenu“ župniku in njegemu pritiku. Tukaj bo pa imel rešiti g. poročevalec težko nalogo, zakaj tolikokrat po dvakrat načrtov bo imel siromak izgotoviti, kolikor je župnikov na deželi. Upoštevati se tu še ne smejo posamezne zahteve g. kaplanov, za te bodo veljale itak posebne „postave“.

G. poročevalec naj nam tudi začrta točko za točko, kako stališče zavzema njegova stranka glede našega gmotnega stanja, našega društvenega delovanja naših občin pravic in dolžnosti.

Mi imamo jasen program v vseh stvareh. Naše šolsko delovanje se suče v okvirju onih zakonov, ki so sankcionirani od Njega, katerega ves svet prišteva k najbolj katoliškemu vladarjem, naše javno, zasebno kakor društveno delovanje je tako, da še nismo nikdar prišli v nasprotje z obstoječimi zakoni, torej se nam ni treba bati dneva.

Ako mi hodimo z odprtim vizirjem v boj, odprite i vi svojega, podajte nam tudi vi že enkrat določen program. Dokler pa tega ne storite in ne objavite v celoti vse svoje „modrosti“ o šolstvu, vas bomo smatrali za preproste poulične frazerje, ki kriče izza vogla na svojega neprijatelja, a kadar jih ta pozovena odkritosrčen boj, se pa skrijejo za plot — za kmetiško ljudstvo in za preslepljene delavce.

Zborovanje „Zaveze“ v Mariboru dne 8. in 9. vel. srpana t. l.

(Dalje.)

Nagovor vrlega predsednika „Zaveze“, g. učitelja L. Jelenc, s katerim je pozdravil delegacijo, se je glasilo:

Slavna delegacija!

Na povabilo upravnega odbora „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ ste se zbrali, častiti delegati in delegatice, nocoj v teh lepih prostorih, da vam poročam upravni odbor in vodstvo „Zaveze“ o svojem delovanju ter da se posvetujemo o ukrepih, ki nam jih je staviti v bližnji bodočnosti v korist narodnega šolstva, v blaginjo, v ugled in svobodo učiteljskega stanu.

O delovanju vodstva in upravnega odbora „Zaveze“ ima sicer besedo gosp. tajnik, vendar se hočem dotakniti najmarkantnejših dogodkov med slovenskim in istrohrvaškim učitelstvom in njegovem stremljenju od zadnje delegacijske seje v Gorici.

Ko smo povedali in pokazali v Gorici, kaj smo in kaj zahtevamo, se je zapodil v nas svobodno misleče učitelstvo klerikalni zmaj z glavo in repom in zarjoval,

da se je stresla zemlja. Grdil, psoval, hujskal, sumničel nas je v svojih listih, in v tem so padli nekateri listi na tako nizki nivo, da nas ne dosežejo nič več niti do gležnjev in nas več razžaliti ne morejo. Z nakano, da bi nas razdvojili, so ustanovili nov učiteljski list. Žal, da se je našel med učitelstvom mož, ki je posodil v to ne lepo početje četudi le svoje ime.

„Zaveza“ se ni ustrašila tega boja. Dostojno, pa odločno smo se borili ter šli, ne zmené se za zamolke glasove najhujših nasprotnikov, po natančno začrtani poti vedno poudarjaje, da se z nje ne umaknemo niti za las. „A naj zapiše tudi druga sapa“, naj pridejo klerikalci še s tako trnjevim metlami, prepričali se bodo, zagotovim jih, „da naši sajasti, nesnažni dimniki ne bodo tako kmalu ometeni“, kot bi oni radi! Zamudili so čas, zaman njihov trud! Naj ne merijo naši sovražniki našega prepričanja in stanovskega ponosa s prepričanjem in stanovskim ponosom onih tako zelo redkih naših zaslepljenih tovarišev, ki korakajo iz zavednemu ljudskemu učitelju neumljivih razlogov v njihovih vrstah.

Ta naš odločni in jasni nastop ni bil vseč nekaterim istrskim „Zavezinim“ društvom. Upam pa, da zavlada med nami zopet bratska sloga in ljubav.

Zbrali ste se pa tudi, častiti delegati in delegatice, k nocojšnji seji, da daste novovoljenemu vodstvu in upravnemu odboru navodilo za nadaljnje postopanje.

„Zavezina“ društva so temelj „Zavezi“; ona jim dajo moč in veljavo, pojasnujejo domače razmere, jo obveste o stremljenju, željah in naporih učiteljstva, podajo nasvete in nasvetujejo korake, ki jih mora storiti „Zaveza“ v prospeh šolstva in v dobrobit učiteljskega stanu. Zato bi morala biti učiteljska društva v najtesnejši in vedni dotiki z „Zavezo“. In to so tudi nekatera, žal, da ne vsa. Nekatera se niti ne javijo, da še životarijo, ne volijo delegatov, ne pošljejo za tajniško poročilo potrebnih podatkov, ne prijavijo novovoljenega odbora, da „Zavezino“ vodstvo ne ve, kam pošiljati oglase in dopise. Zdi se mi, da je v takih društvih bolan odbor in bolni so člani. Tu bi bila na mestu temeljita reorganizacija.

Še na neki nedostatek hočem opozoriti častite delegate in delegatice.

Ako berem vzporede glavnih skupščin drugih učiteljskih „Zavez“ v Avstriji, vidim, da zglašajo „Zavezina“ društva in tudi posamezni člani teh društev mnogo razprav pedagoške vsebine, predloge in resolucije, ki se tičejo pravnih razmer ljudskega učiteljstva.

Kako pa pri nas? Tako kot bi bilo pedagoško polje obdelano že na vse strani, kot bi se nikdar in nikjer ne teptal ugled, svoboda in pravice učiteljskega stanu in šolstva. Nihče se ne oglasi s kako razpravo, nihče z rešitvijo vprašanj, ki segajo globoko v naše življenje. Res je, da razpravljajo nekatera društva v svojih zborovanjih o zanimivih zadevah, ki so pa le bolj lokalnega pomena. Mnogo pa imamo skupnega, četudi smo razkosani na več kronovin, o čemer naj bi se razpravljalo pri skupščinah „Zaveze“. Na tu storjene sklepe bi lahko kazali s poudarkom in rekli: To so želje in zahteve avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

To se mi je zdelo potrebno omeniti v seji zastopnikov „Zavezinim“ društev, da poročate o tem v svojih društvih. Prosim vas, da delujete z vsemi močmi za složno delo v Vaših društvih z „Zavezo“ po geslu našega modrega vladarja v prospeh narodnega šolstva in po njem v boljšo bodočnost slovenskega in istrsko-hrvaškega naroda.

Častito delegacijo pozdravljam najpresrečneje ter otvarjam sejo.

Glavno zborovanje je otvoril g. predsednik L. J e l e n c s takim-le ogovorom:

Slavni zbor!

Prihite! ste danes, dragi tovariši in cenjene tovarišice, od vseh strani lepe slovenske zemlje na bregove deroče Drave, v ponemčeni Maribor, k XII. skupščini „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Iskrena želja po napredku narodnega šolstva in prosvete, ljubezen do nežne mladine in stanovska zavest so oni nagibi, ki so Vas dovedli danes tu gor na jezikovno mejo. Današnja vdeležba izpričuje, da slovensko in istrsko-hrvaško učiteljstvo hrepeni po teh smotrih in da išče pri glavnih skupščinah „Zaveze“ navdušenja za nadaljnje naporno delo, išče svetov v uresničenje svojih idealov. In to je prav! Mi potrebujemo gorečega navdušenja za svoje zvanje, da ne omagamo, zakaj zborujemo v resnem, v jako resnem času. Prav odkrito povem, cenjena gospoda, da mi je tesno pri srcu, če mislim na žalostne razmere, v katerih se nahaja svobodna šola in svobodno učiteljstvo! Odcepljajo se od nas nekateri naši bratje po zvanju ter stopajo ob strani naših najsrdečjših nasprotnikov. Korakati vidim tovariše v družbi ljudi, ki hujskajo tako grdo zoper nas naš miroljubni narod, ki vedé ali nevedé, ne vem, silijo nazaj v trdi jarm, ki smo se ga komaj malo otresli.

Vendar ne izgubimo poguma! Prepričan sem dodosta, da je ogromna večina slovenskega in istrsko-hrvaškega učiteljstva z nami enega srca in istega duha. Na našem „Zavezinem“ praporu naj se blišče besede: Svobodna šola, svobodno učiteljstvo! Ta prapor dvigujmo visoko, oklenimo se ga najtesnejše v bratski slogi, v neumornem delu na odkazanem polju prosvete v korist milega nam naroda! Le tako bodo zasijali nam in naši narodni šoli in po nji ljubljenu narodu lepši časi, jasnejši dnevi. Če bi pobegnili izpod tega prapora, bi bilo slovensko in istrsko-hrvaško učiteljstvo suha veja na zelenem, košatem drevesu avstrijskega učiteljstva. Ta beg pa bi bil uničujoča katastrofa za naše šolstvo in za našo usodo.

Ker so časi resni, zato upam, da bodo izpričevala vsa naša današnja posvetovanja, da vlada med slovenskim in istrsko-hrvaškim učiteljstvom bratska sloga in ga veže vzorna disciplina. Pričakujem, da se bomo ogibali vsega, kar bi nas razdvajalo, in iskali to, kar nas druži. Zato skušajmo mirnim potom poravnati razkol, ki je nastal na Štajerskem med „mladimi“ in njihovimi nasprotniki. „Zaveza“ ni posegla v ta boj, želi pa, da se čimpreje razbistrjo pojmi. Da se to dožene, odpira svoje glasilo pro in contra zagovornikom tega gibanja. Izjaviti pa vendar moram, kakšno stališče zavzema „Zaveza“ v tem boju. Ona bo najhujša in brezobzirna nasprotnica onemu stremljenju, da naj bi stal ljudski učitelj malomarno ob strani, ko bi gradil naš narodni nasprotnik most do Adrije. Na drugi strani pa ne bo „Zaveza“ v nič strastnejši opoziciji onim, ki bi se hoteli bratiti z našim starim sovražnikom — s klerikalstvom.

Včerašnja delegacija je postavila na dnevni red dvoje lepih razprav. Upam, da bo slavni zbor posegel v razpravo z mirno, a odločno besedo.

Vsem dragim tovarišem in cenjenim tovarišicam, ki se vdeležujete XII. skupščine „Zaveze“, moj bratski pozdrav!

Iskren pozdrav našim navzočim prijateljem! Zahvaljam se Vam na Vaši naklonjenosti, ki jo kažete s svojo navzočnostjo. Prosim Vas, da motrite tudi v bodočnosti z bistrim očesom naše gibanje ter nas podpirate v našem stremljenju.

Posebno me veseli, da morem pozdraviti danes med nami prvokrat, kar zboruje „Zaveza“, zastopnike akademskih društev „Slovenije“ in „Triglava“. Lep pojav je to, ki mora razveseliti vsakega zavednega učitelja, da ste prihite! med nas, gg. akademiki, da čujete o naših težnjah in naporih, da slišite naš program. Izpoznavajmo se že sedaj, da se združimo z Vami v najtesnejšo zvezo v skupno delo na polju prosvete, ko boste zavzeli kdaj odlična mesta med našim narodom. Zato Vas pozdravljam najiskreneje!

Letos praznuje slovenski narod stoletnico rojstva dveh svojih velikih mož, stoletnico rojstva prvaka slovenskih pesnikov, dr. Franceta Prešerna in pedagoga Ant. Martina Slomška. Vse delovanje teh veleumov je bilo obrnjeno v srečo in slavo slovenskega naroda. Zato bo živel njiju spomin, dokler in koder se bo slišala slovenska govorica.

Umestno se mi zdi, da danes, ko smo zbrani tukaj kot zastopniki slov. učiteljstva, spominu dr. Franceta Prešerna in Ant. Martina Slomška zakličemo: Slava!

Preden preidemo k dnevnemu redu današnjega zborovanja, spomnimo se vzvišenega momenta: Dne 18. t. m. stopi Nj. Veličanstvo, naš presvetli cesar Franc Jožef I. v 70. leto svojega sreči in napredku avstrijskih narodov posvečenega življenja. Vzvišen mora biti čut našega modrega vladarja, če motri napredek na ljudsko-šolskem polju za časa Svojega vladanja, če pogleda veliko armado ljudskih šol, odkoder se širi prosveta med narode. Zato pošilja zlasti letos avstrijsko učiteljstvo iskrene želje proti nebu, da bi večni Bog dodelil našemu viteškemu vladarju zdravje in srečo do skrajnih mej človeškega življenja. Pozivljam Vas, cenjena gospoda, da svojemu največjemu dobrotniku, ustanovitelju napredne in svobodne ljudske šole, našemu premilemu vladarju zakliče: Slava, slava, slava!

* * *

Med predsednikovim nagovorom sta prišla v dvorano ljubljanski župan g. Ivan Hribar in deželni odbornik g. dr. Ivan Tavčar. Predsednik ju pozdravi tako-le: K današnji skupščini sta prihite! iz bele Ljubljane velika prijatelja narodnega šolstva in učiteljskega stanu, župan ljubljanski, gosp. Ivan Hribar in deželni odbornik, g. dr. Ivan Tavčar. Ta gospoda pospešujeta neumorno ob vsaki priliki z besedo in dejanjem napredek narodnega šolstva in se z živo vnemo potezata za pravice učiteljskega stanu, ker uvažujeta, kolike vrednosti je za vsak narod napredna in svobodna šola in napredno učiteljstvo. Učiteljstvo slovensko in istrsko-hrvaško, združeno v „Zavezi“, ve čislati to njuno požrtvovalno naklonjenost, zato ju je imenovalo pri lanski glavni skupščini „Zaveze“ v Gorici v znak priznanja in hvaležnosti svojim častnim članom, počastilo ju, kar ju najvišje počastiti more. Pokazala sta danes zopet, da jima gorko bije srce za nas, ker sta prišla med nas iz daljnje bele Ljubljane. Pozdravljam Vaju, velecenjena častna člana „Zaveze“, najtoplejše v naši sredi!

(Dalje.)

Zmes.

XVII.

Zmrzlikarjev Tone je v svojem izobilju prostega časa skrupucal napad na vse slovensko učiteljstvo v „Slov. Listu“ št. 28. Napad je toli ostuden, da dotičnega članarja le pomilujemo na njegovi besnosti. Čujte! Vprašanje in odgovor. Vprašanje: Ali ugajajo ljudske šole na Kranjskem vsem pravičnim tirjatvam in ako je notranja kakovost in vrednost teh šol primerna žrtvam, katere nam izkaže proračun normalno-šolskega zaklada vsako leto? — Odgovor Rešetarju: Ljudsko šolstvo naše ni popolnoma tako, kakršno bi moralo biti; navzlic vsem žrtvam, katere doprinaša dežela naša za šolstvo, nadkričuje nas v tem oziru glede notranje uredbe vendarle marsikatera dežela (menda misli na Tirolsko?) Eden razlog tiči v usodnem načelu, katero je žalibog merodajno za vzgojo učiteljskega naraščaja, multa sed non multum. Odkod pa dobiva naše učiteljstvo svoj material, odkod se rekrutirajo učiteljski kandidati? Tukaj tiči menda glavni vzrok pomanjkljivosti ljudskega šolstva našega. Na moškem oddelku učiteljskega so večinoma taki elementi, ki niso mogli prospovati na srednji šoli. Če jih je zadela katastrofa v gimnaziji ali na realki v podobi slabega reda, in če nikamor drugam niso mogli, potem pribežali so na učiteljske. Veliko je izjem, ampak dosti je pa vendar takega življa na pripravnici. Ljudje, ki so praktično dokazali, da se sami ne znajo učiti, tistim se izroča **poklic, da poučujejo druge!** Fej! Ali misli Tone, da dajo rede kar zastonj? Ali pripravnikom ni treba napraviti mature in pozneje izkušnje sposobnosti, kjer morajo dokazati zahtevano znanje za svoj poklic? Pri duhovniških konkurzih naredi pač vsak izpit, ali zna kaj ali ne, nikdar pa pri učiteljskih izkušnjah. Tone, berite „Süden“ št. 77: „Heutzutage besitzt die slovenische Nation eine so tüchtige, ausgezeichnete Lehrerschaft und eine so allgemeine, vortreffliche Volksbildung, dass sie darin keinem anderen Volke nachsteht, wohl aber viele darin übertrifft.“

Poslušajmo, kakšni elementi gredo v lemenat, dvornega svetnika Šukljeta, ki je letos na volilnem shodu v Novem mestu rekel: „Videl sem duhovnike, kateri so se kot slabo nadarjeni, okorni in navadni učenci šolali pod menoj. Z največjo silo spravili smo jih skozi maturo; ko vstopijo potem v semenišče, se enostransko pripravijo za svoj stan, a splošne omike, obširnega obzorja, zlasti pa politične vede si tam naravno ne morejo pridobiti. A glej čuda, komaj postane tak revež kaplan v kaki hribovski vasi, že misli, da mora apodiktično govoriti o vsaki stvari! Novodobnega življenja ne pozna, o težkih problemih narodnega gospodstva in političnih znanostih ima k večjemu nekoliko enostranske, slabo prebavljene teorije in vendar oblastno obsoja in zameteva vsakega, kateri drugače sodi o političnem in gospodarskem organizmu kakor on, ter zmerja vsakega, da je brezverec“. Gola istina!

Urednik glasila katehetov me imenuje „duševno revče“. Na to mu ne odgovorim ničesar drugega nego: Geschmack und Ohrfeigen sind verschieden. Jezi se, da sem omenil katoliške in protestantovske misijonarje skupaj, ki so na Kitajskem gotovo mnogo zakrivili. Katoliški misijonarji so po njem „nositelji vere in omike“. Kaj pa nosijo protestantovski misijonarji po Kitajskem? Ali samo

hlače?! Vprašam uredništvo „Slov. učitelja“ samo to, kaj bi se zgodilo, ko bi prišel kak pravoslavni misijonar v Ljubljano ali na Dobropolje, kaj bi storili z njim? Sapienti sat!

Poročila o duhovnih, kakršne priobčujeta „Narod“ in „Soča“, pa niso izmišljotine, nego pure Wahrheit; imena dotičnih „gospodov“ zveste v obeh uredništvih. Ali ste čitali, zakaj je bil aretovan župnik v Dekanih, ki je zapeljal 18 letno Marijo Cupin? Ko so se pokazali nasledki, je segel po prepovedanih sredstvih in po porodu pa sam opravil posel babice ter nesel sam rojeno dete na farovski vrt ter ga tam pokopal. Ali je to tudi izmišljotina? Za danes vam nečem servirati še več drugih zanimivih slučajev. Ker so pri „Slov. učitelju“ radovedni, zakaj objavljamo take stvari, odgovorjam kakor „Soča“, ki pravi: „Hudujejo se na „Sočo“, ki te politikujoče grešnike šiba in razkriva njihovo hinavščino, njihovo očitno pohujšljivo delovanje. Hočemo jim dokazati, da niso nedotakljiva kasta, niso sancrosancti rimski tribuni! Hočemo enakopravnost! Ako oni za-se reklamujejo geslo: „Ne glejte, kaj delamo, marveč kaj učimo“, tedaj bi moralo i za nas posvetnjake isto veljati! Toda ta privilegovana kasta meni, da sme psovati in razpostaviti na sramotilni oder vsakogar, ki jej ni ljub, kakor je učil Alfonz Liguorski, dočim sama sebe skrbno skriva v talar, ki naj bi bil nedotakljiv, to pa zato, da ne bo — pohujšanja. Ne boš! Mi tako dvojno mero odklanjamo“.

Kakor je nemški cesar velel, naj v bojih na Kitajskem ne dajo nikdar pardona in naj delajo kakor divji Huni za časa Atila, tako nekako besno gonjo so po Kranjskem začeli klerikalci proti nekaterim zaslužnim učiteljem. V Št. Vidu nad Ljubljano se na vse pretege trudijo odstraniti vrlega Žirovnika, ki je znan še kot muzikalično naobražen mož. Narodne pesmi, katerim je župnik Gropa pred letom dni navdušeno ploskal, so postale sedaj strašno pohujšljive; 22. malega srpana je devet poštenih deklic, ki so navzlic grožnjam še hodile pet „zaljubljene pesmi“, izključil iz Marijine družbe. Glejte ga, glejte, zatiralca narodnega petja!

Slomškovo slavnost na Ponikvi so pomagali tudi učitelji poveljati. Nadučitelj Strmšek je izborno rešil svojo nalogo kot slavnostni govornik, peli pa so tudi samo učitelji. Naj vidi svet, kaj znamo.

V Knittelfeldu na gorenjem Štajerskem so pri uradni učiteljski konferenciji poslali „Ergebenheitstelegramm“ deželnemu šolskemu nadzorniku in okrajnemu glavarju. O, ti grdi servilizem!

R. Seidel pravi:

Begehrt im Amt Du vorzurücken,
so lasse nur wie Teig Dich drücken,
die Ober'n lerne tüchtig loben,
und trage nicht den Kopf nach oben.

Rešetar.

Kritiški glasovi.

Ugodna rešitev prizivov v zadevi kvinkvenij. Ker je upravno sodišče ugodno rešilo zadevo kvinkvenij nekega moravskega učitelja dne 3. grudna l. 1898., je dobilo v Avstriji več učiteljev zaostale kvinkvenije, na Moravskem so dobili več 1000 gld., na Slovenskem je nam tudi znanih več takih slučajev, n. pr. učitelj Br. na Pl. na Št. je dobil čez 400 gld., J. L. v K. blizo 280 gld.

in v najnovejšem času je dobil S. P. v T. za dve leti zaostalo peto kvinkvenijo, kar se je vse šele potom rekurza ugodno rešilo. Slednji slučaj je bil omenjen v 8. številu t. l. našega lista.

„Statistische Monatshefte“ so prinesle članek dr. Badenija „Schulpflicht und Schulbesuch in Oesterreich“, iz katerega posnamemo: Nad 30 let že imamo zakon o splošni dolžnosti šolskega obiskovanja; po tem zakonu mora vsak otrok obiskovati šolo. V resnici pa je v l. 1894/95. med 3,872.965 otroki, obvezanimi obiskovati šolo, bilo 392.863 otrok, ki sploh niso nobene šole obiskovali. Med temi jih je bilo največ v Galiciji; v Istri jih je bilo 17.653! Razen teh izkazanih otrok, ki ne obiskujejo šole, je pa po zatrjevanju „Stat. Monatsh.“ v Galiciji še kakih 300.000 drugih otrok, ki ne hodijo v nobeno šolo, pa so bili iz uradnih izkazov kar na kratko izpuščeni. Na Kranjskem je bilo 1896/97. leta 3394 otrok, ki niso obiskovali nobene šole, in sicer radi tega, ker so bile šole preoddaljene. Članek v uradnem razglasilu „Stat. Monatshefte“ kaže, da je šolski obisk najboljši tam, koder imajo klerikalci najmanj vpliva, najslabši pa tam, koder imajo klerikalci moč v rokah. Kakšna bi bila šola, če bi jo dobili klerikalci v roke, to se tudi vidi iz citiranega članka. V njem je glede ekspozitur in šol za silo rečeno doslovno: „Večina (takih šol) se nahaja v alpskih deželah, na Štajerskem, na Kranjskem in v Primorju, a vodijo jih duhovniki, ki se po poročilu c. kr. deželnega šolskega sveta goriško-gradišanskega čisto nič ne trudijo, da bi dosegli dober šolski obisk in dobre učne uspehe“. Menda ni treba pisati k temu posebnega komentarja!

Ta fakt je gotovo žalosten, in ga mora obsojati vsakdo, kdor je prijatelj ljudskega napredka, tega nezogibnega predhodnika ljudske svobode.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz kamniškega okraja. Uradna okrajna učiteljska konferencija se je vršila dne 30. mal. srpana v Domžalah. C. kr. okr. šolski nadzornik gospod prof. Vilibald Zupančič pozdravi najprej zbrano učiteljstvo, potem se pa spominja našega presvetlega vladarja, kateri praznuje letos 70letnico. Spominja se ga ne le kot vladarja, ki ima zaradi svoje modrosti in izkušenosti velik ugled med svojimi sovrstniki-vladarji, ampak posebno še kot pospeševalca sedanjega ljud. šostva. Z novim učnim zakonom je podal temelj sedanji šoli, katera stoji sedaj kot močno drevo ter donaša in bode donajala avstrijskim narodom obilo sadu.

Na poziv gosp. predsednika je zaklicalo učiteljstvo cesarju Francu Jožefu I. trikratno „Slavo“.

Po otvoritvi konferencije imenuje predsednik g. Fr. Pfeiferja svojim namestnikom, učiteljstvo pa izvoli gđ. M. Kratner in g. Iv. Božiča zapisnikarjem.

Po prečitanju nekaterih uradnih naznanil je sledilo zanimivo poročilo predsednikovo o nadzorovanju šol. Omenimo le, da je bil nadzornik z uspehi prav zadovoljen, le v nekaterih slučajih samo zadovoljen. Želi učiteljstvu, da si ohrani žive, čvrste ideale, brez njih ni uspešnega delovanja, brez njih lahko učiteljstvo pade — zatoni.

Po nadzornikovem poročilu sta sledila referata gđ. M. Gorjanec o pogojih uspešnemu pouku v prirodopisju

in zgodovini in g. P. Sirca o tedenski in dnevni pripravi za poučevanje. Slednjič so prišle na vrsto razne volitve, o katerih omenim le, da sta bila gg. L. Letnar in T. Petrovec zopet izvoljena zastopnikoma učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet.

Sklepalo se je še o nekaterih samostalnih predlogih ter se zaključila konferencija s cesarsko pesmijo.

Matija.

Iz črnomaljskega okraja. Učiteljska služba na eno-razrednici na Črešnjevcu je letos že tretjikrat razpisana, ker se do sedaj ni zanjo oglašil noben prositelj in to bržkone zato, ker mu ni niti kraj, niti šola poznata in ker menda nihče prav rad ne gre preko Gorjancev v Belokrajino, ker ni blizu železnice. Naj sledijo tu neke vrstice o tej šoli. Šola je novo poslopje, zidana pred kakimi 5 leti. Šolska soba je prostorna, takisto je lepo tudi stanovanje s kuhinjo in kletjo. Poleg šole je tudi precej prostoren vrt. Šola stoji v ravnini tik okrajne ceste, ki drži iz Semiča v Metliko in je od Semiča oddaljena eno, a od Metlike poldrugo uro. Ker vozi pošta vsak dan iz Semiča v Metliko, se dobiva iz enega ali drugega teh krajev vsega, kar se potrebuje za hišo in seveda tudi pošto, ker je v šoli nabiralnik za pisma. Poslopje je sicer na samem, vendar pa sosedje tudi niso preko 200 korakov oddaljeni. Do šole imajo najbolj oddaljeni otroci komaj dober četrt ure, zato je pa šolsko obiskovanje prav redno. Šolske dece je pa tudi malo, nekako 60. — Prebivalci tega kraja so prav prijazni šoli in komaj čakajo, da bi dobili zopet učitelja. — Lastne fare nimajo Črešnjevčani; krstit tedaj nosijo svoj novorojeni naraščaj v Semič. Do Novega mesta se pride po okrajni cesti peš v 3¹/₂ urah, v Črnomelj pa v 2 urah. — Dragi kolegi, osobito abiturijenti in abiturijentinje, kompetirajte za to službo, gotovo vam bo ta prijetnejša, kakor marsikatera druga v hribih na Gorenjskem.

Z Gorenjskega nam poroča prijatelj: Potujoč po Soriški dolini, zaidem prve dni meseca vel. srpana tudi v Škofjo Loko. Ker sem imel ondi malo opravila, časa pa odveč, pogledam tudi v kavarno. Prebravši malo število nahajajočih se listov, zahtevam „Učit. Tovariša“. Ko imenujem vrli naš list, me dotična strežkinja (točajka) debelo pogleda ter prosi nemško nekega gosta, da ji mojo zahtevo pojasni. Ko se ji stvar raztolmači, se odreže, seveda nemško: Wir haben „Slovenec“, „Narod“ etc., aber dieses Blatt (Učit. Tovariš) ist uns nicht bekannt und fragt auch niemand darnach“. Z besedami: „Bedauere sehr!“ zahtevam plačati in odidem. Čudno, če res nihče v loški kavarni ne vpraša po „Učit. Tovarišu“, saj menda tamošnje učiteljstvo semintja tudi pohaja kavarno, a nihče izmed te gospode še ni stanovskega našega glasila tam pogrešal?

Nič manj indolentni so tisti tovariši in tovarišice, ki po raznih krajih pri bralnih društvih sodelujejo, pa trpe, da se „Učit. Tovariš“ pri naročilu listov prezira.

X + Y.

Iz Krškega. („Slovenski učitelj“ l. 1873. in „Slovenski učitelj“ l. 1900.) Pri „Zavezinem“ zborovanju v Mariboru ste, g. urednik, izrazili željo, da bi povedal svoje mnenje o „Slovenskem učitelju“, ki je začel letos v Ljubljani izhajati, z ozirom na moj šolski list z enakim imenom, ki je bil kot moja lastnina l. 1873. začel v Mariboru izhajati. Opozorili ste me obenem, da nosi sedanji „Slovenski učitelj“ protizakonito ime nekdanjega mojega lista. Koliko je v tem nezakonitega,

nočem preiskovati. Ako bi pa kateri slovenskih juristov prostovoljno hotel novemu tekmeču dokazati tako nezakonitost, nočem se protiviti. Kakšen razložek je pa med mojim in Jakličevim (on sicer daje samo ime, faktučni urednik je baje neki katehet v Ljubljani) „Slovenskim učiteljem?“ Ta-le: Moj „Slovenski učitelj“ se je bil postavil odločno na stališče šolskih zakonov, katere je takrat velika duhovska stranka napadala in katere je pa takrat sam škof Pogačar braniti moral nasproti duhovnikom svoje škofije. Sedanji „Slovenski učitelj“ pa stoji na stališču tistega pastirskega lista sedanjega škofa, v katerem se sedanji šolski zakoni niso pripoznali. Moj „Slovenski učitelj“ je odločno zagovarjal narodno slovensko stališče v šoli in v vsem šolskem organizmu, sedanji „Slovenski učitelj“ zagovarja le versko in katehetsko stališče v tem delokrogu in prezira pravice, katere imajo posvetni učitelji do šole in vsega šolskega organizma. Radi tega ni bilo slovensko učiteljstvo veselo, da se je ta list rodil, zlasti ne, ker se je napačno krstil.

Po svojem programu bi se moral krstiti „Slovenski katehet“ glasilo slovenskih katehetov itd. Takov list bi bil dobrodošel katehetom, in učitelji bi mu ne bili nasprotovali. Pa zakaj tudi?!

Kakor moramo učitelji po vesti in po zakonih poslušati glas katehetov in duhovnikov v cerkvi in v šoli (n. pr. v domači učiteljski konferenciji), tako bi spoštovali tudi list „Slovenski katehet“, kateri ne bi pospeševal razdora, marveč le pomnožil strokovno šolsko literaturo slovensko. Naj se „Slovenski učitelj“ l. 1901 prekrsti v „Slovenskega kateheta“ in naj moje vrstice uvažuje po pregovoru: „Ein tadelnder Feind ist besser als ein schweigender Freund“.

I. Lapajne.

Iz litijskega okraja. (Konferencija.) Okrajna učiteljska konferencija za litijski okraj se je vršila dne 18. mal. srpana v litijskem šolskem poslopju. Ob 1/2 12. uri otvori konferencijo gosp. c. kr. okr. šol. nadzornik Andr. Šest, pozdravi zbrano učiteljstvo in prisotne goste, imenuje svojim namestnikom gosp. naduč. Julija Plhaka, učiteljstvo pa izvoli za zapisnikarja gdč. učit. Marijo Praprotnik in učit. Ivana Žena.

Potem naznani gosp. predsednik učiteljske premembe in omeni nemilo smrt pokojnega gosp. Ivana Bartla, katerega pogreba ta dan se je vdeležilo vse učiteljstvo. Na poziv gosp. nadzornika vstane učiteljstvo raz sedeže. Dalje omenja važnejše ukaze in odredbe šolskih oblastev, nato sledi obširno in temeljito poročilo o stanju šolstva v okraju. Kakor se vidi iz njegovega poročila, so uspehi vobče prav dobri. Istotako povoljna sta tudi šolski red in disciplina. Gosp. predsednik posebno poudarja, da ni bilo to leto v vsem okraju nikake disciplinarne kazni, kar svedoči, da je bilo učiteljstvo povsod na svojem mestu. Povsod je opazoval vestnost in marljivost. Brez pouka je bilo 370 šolodolžnih otrok. Kako se naj zdravijo jecajoči otroci, poroča naduč. Janez Jeglič. Za vse-skozi zanimivo predavanje mu konferencija izreče pohvalo in zahvalo, obenem ga naprosi, da vzajemno z drugimi kranjskimi vdeležniki tečaja za jecajoče spiše navod o tem, kar obljubi. Izborna Josin-Ganglovo II. berilo naj se kar najprej uvede povsod, kjer se še (ni, ravnotako prva nemška vadnica, ki sta jo spisala Schreiner-dr. Bezjak, kjer se poučuje nemščina. Kar se tiče te vadnice, se je sprejel predlog gosp. tovariša K. Pikla, da bi se pri drugi izdaji sprejela vanjo tudi kurentna pisava. Na predlog g. nadučitelja Janka Škrbinca se je sklenilo

uvesti povsod izključno le Petričeve zvezke, samo da se morajo nekoliko izboljšati (2 lista več, boljši papir in pivnik). Samostalni predlog g. Fortunata Lužarja se je sprejel enoglasno, in sicer se je izreklo s tem učiteljstvo kar najodločneje zoper to, da bi se v prihodnje nastavljali še učitelji brez mature po ljudskih šolah v okraju, ker se čestokrat pripeti, da pridejo na najtežavnejša mesta kakor na enorazrednice ljudje, ki so vse kaj drugega prej nego pošteni učitelji in katerim je šola deveta briga, ker niso sposobni in tudi nimajo poklica za to, ampak jim je ta služba po mnogih ponesrečenih poizkusih drugod le molzna krava. Taki ljudje nam s svojim učitelja nedostojnim vedenjem kradejo čast in ugled pri ljudstvu, katerega potrebuje in tudi zasluži vsak pravi učitelj, za katerega so se pa morali krvavo boriti naši pošteni predniki. Službujoči pomožni učitelji (prov. učit. brez mature) na enorazrednicah naj se pa kar prej prestavijo na večrazrednice, kjer bodo pod strogim nadzorstvom. Ako je kje kak tak kraj, da bi se zanj nikakor ne dobilo učitelja z maturo, ondi naj se šola zapre ali pa naj se uvede ekskurendna šola. Sicer se pa ne bo manjkalo učiteljev z maturo tudi za najbolj žalostne in zapuščene kraje, samo da se da učiteljstvu to, kar mu gre, dostojna plača, plača, ki je vredna njegovih študij in njegovega visokega zvanja. Nato se pregledajo in odobre razni računi.

V stalni odbor so bili izvoljeni: gg. Škrbinec, Dremelj, Svetina, Zajec in gospa Pikl; v knjižnični odbor pa: gg. Kostanjevec, Nagu, Poklukar, Černe in gdč. Schott.

Rezultat volitve v c. kr. okr. šol. svet je že znan „Tovariševim“ bralcem. S tem je zvršen dnevni red. Končno se gospod nadzornik v vznesenem govoru spominja našega presvetlega cesarja, ki bo v kratkem praznoval 70letnico svojega rojstva. Omenja zasluge, katere si je pridobil s svojim modrim vladanjem za vse sploh, posebe pa še za avstrijsko učiteljstvo, kateremu je podaril prekrasni biser avstrijskega zakonodajstva, novi šolski zakon, v obrambo proti neodvisnosti, moderni šoli pa postavil trden temelj, na katerem se tako lepo razvija. Zato bo gotovo učiteljstvo goreče prosilo Vsemogočnega, da nam ga ohrani zdravega in zadovoljnega še mnogo let, gojilo pa tudi zvestobo in vdanost v sebi kakor v nežni izročeni mu mladini. V znak tega naj mu zakliče trikrat: „Živio!“ Učiteljstvo se je temu navdušeno odzvalo in zapelo cesarsko pesem.

Štajersko.

Brežiški, kozjanski in sevniški okraj je imel svoje uradno učiteljsko zborovanje 4. dne vel. srpana v Vidmu. Okrajni šolski nadzornik in predsednik gosp. Gustav Vodušek pozdravi navzoče učiteljstvo prav prijazno in želi, da bi bilo to zborovanje plodonosno. Spominja se prerano umrlega tovariša Jurja Avguštinčiča, nadučitelja pri Sv. Antonu, in navzoči vstanejo v znak sožalja. Slavi v izbranih in navdušenih besedah našega presvetlega cesarja, kateremu je božja previdnost dala doživeti 70. leto. Vsi bridki udarci pa, ki so zadevali nositelja habsburške krone, so zmeraj ožje spajali Njegovo vzvišeno osebo s srci vernih mu podanikov. Z željo, da mu da Bog doživeti skrajno mejo človeškega življenja, zakliče ves zbor trikrat „Živio!“ in zapoje stoje cesarsko pesem.

Predsednikovim namestnikom je imenovan gospod Moric, zapisnikarjem pa sta izvoljena gosp. Škubic in gđc. Hiti. V svojem poročilu o nadzorovanju je izjavil gospod predsednik, da deluje učiteljstvo z vnelo in po priznanih metodičnih načelih; zato je tudi občno stanje šolstva prav povoljno. Vendar se mu zdi potrebno, oživiti nekaj starih in podati novih navodil k uspešnemu pouku. Želi na pr., da bi se pisanje posebno na višji stopnji ne začelo spet z malimi, potem z velikimi črkami posebe, ampak oboje naj se druži po genetičnem redu v besede. Razlaga, kako se doseže lepo in spretno pisanje; opozarja na pridno uporabo kratic in daje navodila, kako učence seznaniti z ločili. Pri računstvu je treba na prvi stopnji predvaje pridno gojiti; tako je tudi treba več pozornosti obrniti na izpreminjanje nižjih enot na višje in obratno, k čemur posebno denarji, mere in uteži dobro služijo. Pri reševanju uporabnih oblikoslovnih nalog naj učenec vsekdar nariše lik, o katerem govori naloga. V prirodopisju se opisuje poedini karakteristični predmet, pa v njegovih odnošajih do obdajajoče ga okolice; potem se naštejejo sorodnice, odmišljajo značilni znaki razreda, ki se vstavi v red (sistem). Pri ponovitvi zemljepisne snovi naj uporabljajo otroci ročne zemljevide in se urijo ob takozvanih zemljepisnih potovanjih. Pri risanju naj se črtkanje kolikor mogoče omeji in naj se bolj ozira na oblikoslovno risanje, oziroma razvijanje oblikoslovnih pojmov na risanih likih. To je le trohica prekornostnih naukov nadzornika, katerega učiteljstvo zaradi njegove pravičnosti in vsestranske temeljite pedagoške naobraženosti visoko ceni.

Nato je gosp. Gajšek z oddelkom učencev obravnaval učno sliko „Koristognja“ po formalnih stopnjah. Pouk po formalnih stopnjah je sicer nekaj novega, a tolike važnosti, osobito pa še koristi, da zasluži, da mu posveti učiteljstvo vso pozornost.

Nadalje se je govorilo o razdelitvi učne snovi „Prve“ in „Druge nemške vadnice“ z ozirom na razrede in oddelke. Sestava podrobnih načrtov se je poverila dvema odboroma, ki sta na podlagi dose-danjih izkušenj svojo nalogo dobro rešila. Poročala sta o tem gg. Knapič in Moric. A določnejše ukrepe bo mogoče staviti šele po obilnejših izkušnjah.

Razprava gosp. Šetinca: „Kateri napake napravljajo starši pri odgoji svojih otrok?“ je bila s soglasnim odobravanjem sprejeta.

Po običajnih poročilih o stanju okrajnih knjižnic so se vršile volitve v stalni odbor.

Ker ni bilo nobenega samostalnega predloga, zaključil gospod predsednik zborovanje ob 1/23. uri popoldne, zahvaljujoč navzoče za sodelovanje. Predsednikov namestik pa zahvaljuje gosp. predsednika za njegovo modro in nepristransko vodstvo in izraža med občnim živahnim pritrjevanjem veselje, da je gospod predsednik ostal še znanprej naš nadzornik in svetovalec.

Istra.

Od Sv. Mateja. Zadata je rieč dužnost i zato upravo laćam se pera.

Kako je poznato čitateljem „Učiteljskog Tovariša“, bilo je u njemu objelodanjeno par dopisa iz Istre, proti kojim prvo podiglo glas „Učiteljsko društvo kotara Volosko“ svojom izjavom prihvaćenom u VIII. glavnoj skupštini. Tu izjavu neću ovdje napose citirati, nu upozorujem čitatelje, da je bila otisnuta u br. 12 od 20 travnja t. g.

„Učiteljskog Tovariša“ te u listu „Naša Sloga“ i „Edinost“.

Ta izjava vrlo se neugodno dojmila dopisnika iz Istre.

Društveni odbor nije našao nuždnim, nije našao shodnim, nit umjestnim, da dopisku odgovara, da na osvade reagira. U mjesto toga predsjedništvo odposlalo na sva učiteljska društva u Istri u celosti izjavu sljedećeg sadržaja:

„Podpisato udovoljavajuć zaključku VIII. glavne skupštine obdržane dne 10. travnja t. g. u Opatiji, časti se dostaviti Tomu slavnomu društvu izjavu prihvaćenu na istoj skupštini, umoljavajući najuljudnije, da slavnoisto blagoizvoli potpisatomu čim prije pismeno priobćiti, da li se istom slaže ili ne — radi dalnje uporabe“.

Na to, dobilo je doslovno sljedeće odgovore:

„U riešenju tamošnjeg dopisa od dne 14/V. t. g. časti se nižjepodpisato izjaviti, da se podpunoma slaže sa izjavom Tog slavnog društva prihvaćenog na VIII. glavnoj skupštini obdržavanoj u Opatiji dne 10/IV. t. g.“

„Učiteljsko društvo „Narodna Prosvjeta“ Pazin“.

Na cenjeni tamošni dopis z dne 14. t. mj. br. 3. javlja potpisano predstojništvo, da se s pripisanim sklepom popolnoma slaga ter nikakor ne odobruje objavljenih dopisov v „Učitelj. Tovarišu“ št. 2, 4, 6, 8, 9, tićočih se napadov na našo vrlo duhovščino, katerim se nikakor ne more podtikati klerikalizem in pohlepnost do nadvladja v šolah in pri učiteljstvu“.

„Slovensko učiteljsko društvo za koperski okraj.“

„Odgovarjajuć na dopis Toga slavnoga društva od 14. t. mj. br. 3, koji se ovdje vraća, časti se potpisato izjaviti, da je suglasno s predlogom Toga slavnoga društva.“

U svojoj skupštini od 2. t. mj. usvojilo se zaključak „neka se upozori predsjedništvo „Zaveze“, da njezino glasilo „Učiteljski Tovariš“ prestane tendencioznom i lažnim pisanjem proti postojećoj slozi izmedju svećenstva i učiteljstva u Istri“ i to s razloga, da se strasti neuspriju više nego su razpaljene ima se uporabiti gornja blaža forma. U ovom će potpisato izvijestiti predsjedništvo „Zaveze jugoslovanskih učiteljskih društava“.

„Krčko učiteljsko društvo.“

Komentara tomu ne treba. A što će na to dopisnik? Zagrmiti će ko što nebo grmi: „Većina hrvatsko-slovenskih učitelja Istre, jesu popovske prirepine i odišu natraznjačkim duhom“.

U zalud je govoriti spiepcu o bojah — uzalud dokazivati nekome i govoriti to je bielo, a ono je crno, kad on ne će no tvrditi, da je crno bielo, a bielo crno. Iz navedenoga svatko lahko razabratu može, koliko je istine i realnosti u dopisih iz Istre.

Njekoliko rieči valja ipak da dodam, ne tobož kano odgovor na dopise iz Istre, jer kako spomenuh odgovor zreali se u gornjim odgovorima učiteljskih društava. S toga punim pravom nazivam crnom klevetom najpodlije vrsti njegovu tvrdnju, da u Istri postoji do danas klerikalna stranka i da gg. svećenici, kopaju jamu učiteljem, koji ne pušu u njihov rog i da hoće da im zapoviedaju.

Pardon! Istina je, u mjestima gdje je učitelj Hrvat ili Slovenac, a svećenik Talijan — obratno učitelj Talijan odnosno izrod, izdajica, odmetnik roda i jezika tamo priznajem, da jedan drugomu kopa jamu, jedan drugomu zlo želi. Takva mjesta, takvi učitelji i dotični svećenici u Istri su dobro poznati — pa smo doista svi vrlo znati-

željni, koji su to svećenici, koji rade proti onim nevoljnim učiteljem, koji ne pušu u njihov rog. Smiešno je obećivati fakta, ta kad ih je već imao, imao je za podkriepu svojih lažnih navoda odmah priobčiti.

Neću niekati, da imade mjesta u kojih se ne slaže učitelj sa svećenikom, nu tu su osobne razmirice po sriedi, pa radi li se bilo o čemu, što bi bilo za narod dobro i koristno, kano poštteni muževi rade složno.

Samo propalicam, izdajicam, prodancem, kažem očito i otvoreno namjera je da posiju razdor i neslogu medju nje, a za to djelo, da dobiju primjerenu nagradu.

Čuo sam pripoviedati nije tomu davno, da se je na jednog takog svećenika u Istri, koji se naime ne slaže sa učiteljem obratila treća osoba, da ga izviesti o ponašanju učiteljevom. Idemo da vidimo, ne bismo li i to mogli dovesti u sklad sa faktima, koje nam kani podati dopisnik.

Ne smije se opet pustiti s vida činjenicu, da imade osim izdajica, prodanaca, izroda u Istri i učitelja, kojih je namjera, da posiju razdor i neslogu, jer vide, da nitko za nj ne mari, a radi bi doći do velike uglednosti — pa rade i pišu iz prkosa. (Konec.)

O pravnih razmerah učiteljstva v Istri. — Dne 1. vel. srpana t. l. je bil sprejet v prvem branju v dežel-nem zboru za Istro v Kopru sledeći načrt o pravnih razmerah učiteljstva v Istri: Vsa mesta učiteljstva na ljudskih šolah v Istri so razdeljena v tri plačilne vrste, in sicer: I. plačilni razred 1400 K na leto; II. plač. raz. 1200 K; III. plač. raz. 1000 K. Kraji, kjer imajo učitelji doklado zraven plače po 200 K na leto, so: Labin, Buje, Koper, Podgrad, Krk, Vodnjan, Mali Lošinj, Motovun, Poreč, Buzet, Piran, Pazin, Pulj, Rovinj, Volosko in Čres. Kraji z doklado po 100 K so: Opatija, Kastav, Novi-grad, Plomin, Žminj, Grižnjan, Isola, Lovran, Veliki Lošinj, Mošćenice, Mile, Vrsar, Osor, Punat, Oprtalj, Pozzo (Šterna?), Dolina, Vale (Bal?), Brtonigla, Vižinada, Višnjan in Umag.

Učiteljice dobijo po 80% plače one učiteljev. — Podučitelji z usposobljenostnim izpričevalom 900 K na leto; podučiteljice z istim izpričevalom 800 K; a podučiteljice, neimajoč tega izpričevala, 700 K. — Število mest I. plač. raz. učiteljev (učiteljic) je $\frac{1}{10}$; mest II. plač. raz. je $\frac{4}{10}$, a III. plač. raz. pa ostalih $\frac{5}{10}$ v deželi. — Vsakih 10 let je pregledati, kje je mesto, da se povzdigne v višji plačilni razred, oziraje se na tak kraj, kjer je šola važnejša z ozirom na dotični kraj in kjer je večja odgovornost.

Paziti je, da je število, če je le mogoče, I. in II. pl. razreda razdeljeno enako na posamezne šolske okraje v deželi.

Učitelji (učiteljice) imajo 15% kvinkvenije od plače 1000 K, torej 150 K na leto.

Podučitelji (podučiteljice) pa imajo 15% od svoje plače. Enim in drugim se šteje kvinkvenija od dneva usposobljenja.

Pravo gre do šeste kvinkvenije.

Opravnina vodstva je na leto 100 K na vsak posamezni razred, vendar od trirazredne šole dalje ne črez 300 K, takisto voditeljice (učiteljice) z 80%.

Voditelj šole bodisi dveh ali več razredov ima pravo do stanovanja najmanj iz treh sob in zraven potrebnih prostorov. Ako nima stanovanja v šoli, dobi na leto 400 K za stanovanje. Ostalo učiteljsvo pa po 300 K. A

po mestih dobi voditelj za stanovanje od 500 do 700 K; drugo učiteljstvo pa od 400 do 600 K.

Stanovanje je pregledati vsakih deset let. Ako ima kdo manjše stanovanje kakor mu je pripisano, mu gre primerna odškodnina.

Po desetih letih službe je računjeno v pokojnino 40%; dalje pa vsako nastopno leto po 2%.

Za meščanske šole je določen I. plač. raz. 1800 K, a II. plač. raz. 1600 K, učiteljice 80%.

Ravnatelj meščanske šole dobi za vodstvo šole 600 K. Kvinkvenije so po 10% od 1600 K; torej 160 K.

Sprejet je bil ta načrt v drugem branju 10. pret. m., a v tretjem branju pa 11. pret. m.

Hrvških in slovenskih poslancev, kakor že znano, ni bilo v zbornici.

Ni še vse dognano, ali vendar se mora reči, da „ni vse obviselo v zraku“.

Za ono pa, kar še manjka, je upanje, da se bodo pa drugi znali potruditi.

Društveni vestnik.

Štajersko.

Iz Konjic. Naše učiteljsko društvo je zborovalo tekem dveh mesecev dvakrat, in sicer dne 3. vel. travna in 5. mal. srpana. Vkljub jako slabemu vremenu se nas je pri prvem zborovanju zbralo precejšnje število. Počastil nas je s svojim prihodom tudi novoimenovani nadzornik za konjiški okraj, gospod Dreflak. Na dnevnem redu je bila najprvo hospitacija v drugem razredu. Gospod nadučitelj Jurko je obravnaval izračunanje ploskovine pravilnega šesterokotnika ter na koncu še pel z otroki nekaj pesmi. Z velikim zanimanjem smo sledili njegovemu izvrstnemu, zares praktičnemu podavanju. Debata, ki je nato sledila in ki jo je vodil na občno željo gospod nadzornik, je bila jako živahna; vdeležili so se je skoro vsi udje. Gospod nadzornik nam je ob tej priliki podal nekoliko zanimivih in prav koristnih navodil in migljajev, za kar se mu je gospod predsednik v imenu vseh prav toplo zahvalil. Šolskim vodjem je potem še gospod nadzornik razložil, kako naj izvršujejo statistično tabelo, katero so dobila vsa šolska vodstva tudi letos v izdelavanju. To je trajalo precej dolgo, tako da so se morale opustiti vse druge točke dnevnega reda.

Zborovanje dne 5. malega srpana je bilo še bolj obiskano, čeprav se je tudi vršilo ob slabem vremenu. Vdeležila sta se ga tudi gospa Čehova-Sv. Jernej in suplent gospod Hlebec-Konjice. Gospod predsednik pozdravi kratko, a z jedrnatimi in srčnimi besedami navzoče ude in cenjena gosta. Zapisnik je izostal zaradi bolezni tajnikove. — Prebere se dopis gospoda Strmška-Medvedovo selo, ki vabi na Slomšekovo slavnost v Ponikvi dne 5. vel. srpana. Društvo sklene, da se polnoštevilno vdeleži te slavnosti. — Resolucije, ki jih je stavilo učiteljsko društvo za celjski in laški okraj v zadevi glavnih počitnic, in ki nam jih je omenjeno društvo poslalo v presojevanje, se vobče sprejmejo, pa s to pripomnjo, da naj se, uvažujé tukajšnje razmere, pri nas uvedejo vročinske počitnice o popoldnevih, kakor hitro doseže vročina 20° R.

Nadalje se sklene, odzvati se pozivu vodstva „Zaveze“, da načelnštva učiteljskih društev čim prej zberó in vpošljejo podatke, ki govore za odpravo krajnih šolskih nadzornikov. — Nato sledi volitev novega načelnika in njegovega namestnika. Prvim je bil voljen gospod Radoslav Jurko-Tepanje, a namestnikom gospod Ludovik Černež-Čadram. Za delegata za letošnje „Zavezino“ zborovanje se sama oglasita gospoda Černež in Serajnik Beno. — Potem so se v glavnih potezah pretresovala vprašanja za letošnjo uradno konferencijo.

Končno se je še enoglasno imenoval častnim članom našega društva njega bivši predsednik in sedanji nadučitelj v Zibiki, gospod France Brinar. Živeli! Prihodnje zborovanje se bo vršilo v Konjicah dne 19. listopada t. l.

M. Kožuh.

Učiteljsko društvo za kozjanski okraj je zborovalo v Kozjem dne 1. mal srpana t. l. Zborovanja se je vdeležilo 29 udov, 3 so manjkali. Vsa čast gospicam tovarišicam, ki se vsakikrat polnoštevilno vdeležijo zborovanja. Po običajnem pozdravu predsednika nam isti predstavi novovstopivše ude: gđc. Franc Olgo in Hrovatin Ano ter g. Pulko Valentina. Živeli! Nato se preide k dnevnemu redu:

I. Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri.

II. Doposlana dopisa se prečitata: a) Dopisu učiteljskega društva za celjski in laški okraj, tičoč se enakomerne razdelitve šolskih počitnic, se ni pritrnilo iz različnih krajevnih razmer. b) Na dopis tovariša g. Strmškega o slavnosti v spomin stoletnice rojstva prvega slovenskega pedagoga Antona Martina Slomška sklene društvo vdeležiti se slavnosti po mnogoštevilni deputaciji. Društvo hoče pokazati z obilno vdeležbo, kako ve ceniti zasluge narodnega slavljence, kar bode toli ložje, ker ima učiteljstvo brežkega okraj. glavarstva dan poprej uradno konferencijo v Vidmu, odkoder se slavitelji odpeljejo skupno po železnici v Ponikvo. Pevci, ki bodo sodelovali pri koncertu, naj prijavijo posamez svoja imena tovarišu g. Strmšku.

III. Zelo živahna je bila debata o razdelitvi učne tvarine iz I. in II. nem. vad. (Schreiner-dr. Bezjak) za I, II, III, IV in V razredne ljudske šole, o čemer se bo itak razpravljalo pri letošnji uradni konferenciji. Višje oblasti nam le velevajo, koliko ur imamo posvetiti v posameznih razredih in oddelkih nemščini, a nam ne kažejo predmeta, kateremu naj se odvzamejo te ure. Pri uradni konferenciji naj se učiteljstvo tudi o tem pogovori in naj energično postopa, da se materinščina ne bo zane-marjala v korist nemščini.

IV. Predsednik društva, g. E. Moric, nam je poudarjal o vinoreji in o škodljivcih vinske trte. Razpravljal je o sledečih točkah: 1.) Vinogradnik naj pusti zemljo odpočiti nekoliko let pred nasadom. Najbolje je, da poseje tja lucerno, ki jo gnoji s Thomasovo moko. Detelja napravi zemljo rodovitnejšo, ker nabira dušca iz zraka. 2.) Skrbeti mora za odpeljavo podzemeljske vode (drenaža). Ta je za trpežnost in zdravje trsa neobhodno potrebna. 3.) Izbere naj zemlji potrebno američansko podlago, sicer mu trta ne uspeva. 4.) Sadi naj mlade, dobro zarastene cepljene trte in skrbi, da se mu mladi trs dobro razvija. 5.) Paziti mora na škodljivce vinske trte. — Sredstvo proti strupeni rosi je škropljenje z raztopino modre galice (po novejših izkušnjah zadostuje 1 kg galice na 100 l vode). Apno, ki se poleg rabi, naj bo vedno ugašeno. Prvikrat škropiti je treba pred kalenjem trsa, tedaj pred cvetjem. Zoper palež umivamo trs z razstopljeno zelene galice (5 kg na 100 l vode.) V letošnjem letu se je prikazal zlasti na Bizeljskem hud sovražnik grozdja, t. j. grozdni zavijač. Nastopi po dvakrat na leto in uniči $\frac{1}{2}$ do $\frac{2}{3}$ trgatve. Zatira se na več načinov, kot buba na starem trsu in kot gosenica na cvetju. Te je treba pridno pobirati. Učenci IV. in V. razreda ljudske šole v Št. Petru so nabrali v teku 2 ur v vinogradu kneza Windischgrätza 3941 gosenic grozdnega zavijača. G. poročevalec še koncem imenuje nekatere stroje v zatiranje tega škodljivca in priporoča „Godnikov prah za mrčes“ v Zari.

Prihodnje društveno zborovanje bo 1. kimavca v Kozjem. H.

Hum pri Ormožu. (Vabilo.) Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje dne 6. kimavca t. l. predpoldan ob $\frac{1}{2}$ 11. uri v ormoškem šolskem poslopju.

Vzpored:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.

3. Šesta božja zapoved v ljudski šoli iz vzgojnega stališča — referent g. A. Kosi.

4. Poročilo o občnem zboru „Zaveze“, poroča g. A. Porekar.

5. Slučajnosti.

K obilni vdeležbi vabi za odbor

Ant. Porekar,
t. č. načelnik.

Književnost in umetnost.

„Zvonček“. Štev. 9. tega našega najboljšega lista s podobami ima to-le vsebino: Na vse zgodaj... Zložila Vida. — Dečkova želja. Zložil Fr. Žgur. — Slovo. Zložil Fr. Žgur. — Breznikov Tone. Spisal L. Černež. — † Ivan Bartl. V spomin vrlemu slovenskemu učitelju. (S podobo.) Spisal J. Kostanjevec. — Volk in lisica. Priobčil Trnovski. — Sirotka. Zložila Bogomila. — Prirodni pojav. (S podobo.) Spisal A. S. — Stric Blaž. (S podobo.) Po „Rokovnjačih“ napisal Lazar Rastič. — Plavaj, oblaček! Zložila Bogomila. — Materina ljubezen. Pravljica. Spisal Č. Logar. — Jaz bom mož! Zložil Andrej Rapè. — Vehatova Ivanka. (S podobo.) Spisal Modest. — Bodi usmiljen! Priobčil Solovej. — Vrni, kar nitvojega! Priobčil Solovej. — Pouk in zabava. — Mladi risar. Priobčil Vojteh Sitsch. — Zemljepisna uganka. Priobčil A. Ž. — Mirno, tiho! Uglasbil † Ivan Bartl. — † Rok Merčun. — Svetovna razstava v Parizu. — Vojna na Kitajskem. — Rešitev besedne uganke v 8. številki. — Novi naročniki dobe še vedno lahko vse številke.

Ročni zapisnik za šolsko leto 1900/1901 je tudi letos izdal podjetni tiskar Šeber v Postojni, uredil pa ga je kakor prejšnja leta tudi sedaj g. Štefan Primožič. Ta VII. letnik „Ročnega zapisnika“ obsega popoln imenik šol in učiteljstva vseh slovenskih in istrsko-hrvaških pokrajin ter najnovejši status kranjskega učiteljstva. Od prejšnjih letnikov pa se odlikuje pričujoči letnik s tem, da mu je pridejan koledar, s čimer je g. založnik gotovo ustregel našemu učiteljstvu. Vzlic temu pa ni zvišal „Ročnemu zapisniku“ cene, nego mu je ostala ista. V lični in trpežni vezavi stane „Roč. zap.“ za 75 učencev 1 K 40 h, za vsakih 25 učencev več pa je doplačati 10 h. Naročniki šolskih tiskovin pa dobe „R. z.“ še za 40 h ceneje. Te cene so tako minimalne, da pač ne more biti učitelja in učiteljice, ki bi bil brez Šeberjevega-Primožičevega „Ročnega zapisnika“. — Sedaj imamo torej namestnika „Popotnikovemu“ koledarju, in iskreno želimo, da bi tudi to podjetje ne imelo tako žalostnega konca, kakor ga je učakal „Pop.“ koledar. „Ročni zapisnik“ — delo požrtvovalnega založnika in večje ter izkušene roke urednikov — priporočamo torej lahko učiteljstvu najtopleje v nakupovanje.

Vestnik.

Veliki biskup Josip Juraj Strossmayer praznuje dne 2. kimavca t. l. petdesetletnico škofovanja. Ves slovanski svet bo združen tega dne v iskreni molitvi, da naj poživi dobrotni Bog velikega Slovana in dobrotnika bratov Hrvatov še mnoga leta na čast in korist narodu in domovini. Tudi mi polagamo ob tej priliki k znožju vzvišenega cerkvenega vladike najiskrenejše čestitke v imenu vsega avstrijskega jugoslovanskega naprednega učiteljstva! Slava, neminljiva slava velikemu rodoljubu in vzornemu cerkvenemu knezu — biskupu Strossmayerju!

Častno občanstvo je podelil občinski zastop v Borovnici tamošnjemu nadučitelju, našemu vrlemu in naprednemu tovarišu, gospodu Fr. Paplerju, in to v priznanje zaslug, ki si jih je pridobil za šolo in občino. To zaslužno odlikovanje je podelila občina g. Paplerju

povodom petindvajsetletnice njegovega učiteljevanja, ki jo bo praznoval dne 5. t. m. Temu vzornemu tovarišu iskreno čestitamo na tem odlikovanju!

Imenovana je gdč. Franja Poka pl. Pokafalva za def. učiteljico na Barje, g. Jožef Tratar pa je imenovan za stalnega učitelja v Mokronog. Provizorično so nameščeni v goriskem šol. okraju: Kronberk, Fajgelj Rafael; Levpa — Zavrh, Golja Franc; Ročinj, Copič Ana; Bukovca (nova šola), Pavlica Urh; St. Maver — Podsabotin (nova ekskurendna šola), Kutin Anton; Kojško (razširjena v trirazrednico), drugi učitelj Kuntih Maks; Rihenberk, Baje Marija; Kal, Erzetič Fran; Batuje, Lovrenčič Klementina; Plave, Mezljak Fran; Dornberg, Orel Rihard; Cerovo, Vuga Ivo; Vrtojha, Jug Ana; službi sta se odpovedali: Bizjak Rožica, učit. v Rihenberku, in Pavšič Ana, učit. v Ročinju. V prvo vrsto sta bila pomaknjena Lapanja Matija, nadučitelj v Biljah, in Sedevčič Blaž, učitelj v Vogerskem, v drugo vrsto: Križnič Josip, učitelj v Ligu, in Prinčič Edvard, naduč. v Pevmi. Gimnazijski profesor v Kranju, g. Anton Štritof, je premeščen na I. drž. gimnazijo v Ljubljani. Suplent na dosedanji nižji gimnaziji v Ljubljani, duhovnik g. dr. Jožef Debevec, je imenovan gimnazijskim profesorjem v Kranju. Nadučitelj v Devinu, g. Albert Komac, je imenovan vadničnim učiteljem v Gorici, g. Henrik Leban, učitelj v Ozeljanu, pride za učitelja na vadnico na Proseku.

Razširjenje ljubljanske slovenske nižje gimnazije v višjo je gotova stvar. Počeniš z letošnjim šol. letom se bo odvarjal vsako leto po en višji razred. Dosedanja višja gimnazija se bo v bodoče imenovala „I. državna gimnazija.“ Prof. Vinc. Borštner je s prve premeščen na drugo.

Gluhonemnica v Ljubljani bo otvorjena prve dni meseca vinotoka t. l. Za sedaj bodo odprli le prvi razred, s časoma pa bodo razširili zavod na osem letnikov. Pouk se bo vršil v slovenskem jeziku.

Nesrečni učitelj z Sežanščine, Peter Luv in, ki je bil v blaznosti poizkusil samomor s tem, da si je prerezal žile, a so ga še o pravem času našli in poslali v bolnišnico v Gorico, se je dne 16. vel. srp. ondi obesil. V trenutku, ko se je stražnik odstranil, je pretrgal jermene, s katerimi je bil privezan na posteljo, ter se obesil. Nesrečniku je bilo 39 let ter je mnogo trpel.

Abiturijentska veselica.*) Koncert in ples slovenskih in hrvaških učiteljskih abiturijentov in abiturijentinj, ki se je vršil 14. malega srpana t. l. zvečer v veliki dvorani „Narodnega doma“, se je obnesel vsestransko prav lepo in so nanj prirediteljice in prireditelji lahko upravičeno ponosni. V okusno z zelenjem dekorirani dvorani se je zbralo mnogo narodnega občinstva, ki je z veseljem in z užitkom poslušalo prelepi koncert, ki so ga izvajali sami učiteljski in učiteljske. Koncert je počastil ekselenc g. baron Hein, več vladnih uradnikov, g. ravnatelj finančnega ravnateljstva, več profesorjev in učiteljev ter veliko število častnikov 27. in 17. ter domobranskega polka. Koncertni vzpored se je izvajal prav povoljno. Po Suppeja slavnostni oventuri, katero je prav krepko izvajal vojaški orkester, je govoril abiturijent g. Jakš prolog, v katerem je posebno poudarjal, da mlade abiturijentinj in abiturijenti, dokončavši svoje poklicne študije, stopajo med svet, da postanejo delavne moči na polju narodne prosvete, na katerem jih čakajo veliki uspehi ob strani starejših kolegov in kolegij, ki že dlje časa delujejo na podlagi veljavnih šol. zak., potrjenih po Nj. Veličanstvu. Na to je zapel mešana zbor abiturijentinj in abiturijentov s spremljevanjem orkestra cesarsko pesem, katero je občinstvo stoji poslušalo. Mešana zbor P. H. Sattnerja vokalna „Naša pesem“ in dr. A. Dvořakova „Hymna češkega kmetstva“ sta se pod vodstvom koncertnega mojstra g. Hubada izvedla prav korektno in z lepim nuanciranjem; prva slavi v prikupljivi obliki v nasprotju z vpletenimi tujimi ritmi krasoto slovenske pesmi, druga pa je veličastna skladba češkega mojstra-skladatelja, ki podaja izvajalcem mnogo prilike,

da se odlikujejo. Na klavirju sta spremljali to točko gdčni. F. Bilina in M. Prosenc in pripomogli k lepemu uspehu. Gdčni. Bilina in Lapajne sta zapeli Schumanovo nežno skladbo „Sporočilo“ z istim razumnim, dehtečim prednašanjem, ki je potrebno za to točko. Spremljal je g. Hubad. Da je torej ta številka posebno ugajala, se razume ob sebi. Namesto na vzporedno označene predigre iz „Lohengrina“ so zaigrale gdčne. Bilina, Dekleva, Lapajne in Prosenc na dveh klavirjih Schubertovo „Polonaise“ skrepkim udarkom, dobro ritmiko in korektnim, harmonično se zlagajočim prednašanjem. V solovih številkah Fr. S. Vilharjevem „Slovesu“ in Schubertovem „Popotniku“ se je pokazal g. učitelj Vrabl, ki je sodeloval iz prijaznosti, spretnega pevca, simpatičnega glasu in lepe muzikalne inteligence. Moški zbor „Pobratimija“, prav lepo in karakteristično skladbo A. Foersterjevo, je izvajal abiturijenski zbor povoljno. Sploh se mora reči, da je bil koncert v celoti prav lep in da dela čast mladim izvajalcem, ki so pokazali, da so poleg svojih poklicnih študij s prav dobrim uspehom resno gojili tudi glasbo, o čemer so nas prav prijetno preverili pri svoji odhodnici. Glasno odobravanje občinstva po vsaki posamezni točki je bilo dokaz, da je bilo občinstvo zadovoljno s prirejenim koncertom. Nato se je vršil ob vojaški godbi jako animiran ples, katerega sta otvorila g. Žebre in gdč. Drenikova. Ples, ki je trajal preko 4. ure, je bil jako živahen, ter se je zbrana mladež zabavala prav izvrstno. — V nedeljo zvečer pa so se zbrali hrvaški in slovenski abiturijentje z nekaterimi prijatelji narodno-naprednega učiteljstva v hotelu „Lloyd“ še k zadnji skupni zabavi, na kateri se je prepevalo, deklamovalo in se je izpregovorilo nekaj prav krepkih rodoljubnih besed. Tako se je zaključilo to abiturijentsko slavlje vseskozi častno za njega prireditelje, katerim želimo v življenju sreče in mnogo uspehov na polju narodnega šolstva!

Divjaštvo. „Slovenec“, poročajoč o klerikalnem shodu, ki se je vršil pred kratkim časom v Ribnici, kjer je razgrajal vodja naših klerikalcev, ljubljanski advokat dr. Šušteršič, piše doslovno: „Slabo je naletel včeraj tudi liberalni učitelj g. Gregorač iz Dolenje vasi, ki je hotel na shodu prodajati svojo naprednost. Malo prijazne opazke (najbrže pijane druhal! Op. uredn.) so mu letele na uho, in nidosti manjkalo, pa bi se kopal v hladnih valovih Bistrice.“ — Tem besedam vestnega poročevalca „Slovenčevega“ ni treba ničesar dostavljati. V njih se zrcali pristno klerikalno divjaštvo! Tako bi nas klerikalci — razni kaplančki, župniki in kanoniki pod patronanco ljubljanskega škofa in političnega glumača dr. Šušteršiča — vse napredne učitelje, ki se upajo govoriti o svojem prepričanju, potopili kot mlade mačke v hladnih valovih! Tem klerikalnim divjakom naš zaničevalni fej!

Novo štirirazredno ljudsko šolo so ustanovili v Kapelah pri Brežicah. Ker so že tri učiteljska mesta razpisana do 11. t. m., opozarjamo gg. tovariše, da se naj zanimajo za te službe, s katerimi so spojena tudi prosta stanovanja.

Tridesetletnica. Gosp. tovariš V. Jarc, nadučitelj v Braslovčah, je sprožil v števil. 24. „Učiteljskega Tovariša“ misel, da bi še živeči tovariši, ki smo maturirali 1870. l. v Ljubljani, v letošnjih počitnicah praznovali tridesetletnico delovanja svojega. Ta predlog je popolnoma umesten. Od 12 tedanjih maturantov živi nas le še 6, med temi 5 učiteljev (Čop, Jarc, Kovač, Podobnik in Tičar), a eden (g. Ang. Dolcher) kot ces. kr. žand. stražmojster v Spljetu, kateri se nam bode na povabilo gotovo pridružil. Nameravano 25letnico nam je preprečil grozoviti potres, na razvalinah ponesrečenega mesta ni se nam bilo veseliti. Torej pa praznujmo 30letnico v pomlajeni beli Ljubljani, katero smo zapustili pred tridesetimi leti. Kot najpripravnejši dan se mi pač zdi dan 4. vinotoka, imendan presvetlega našega cesarja. Tega dne se torej zberimo v Ljubljani, 5. pa izletimo na Gorenjsko ter zaprisezimo v znožju starosivega velikana

*) Po neljubi pomoti se je to poročilo zakasnilo.

Triglava, stati tudi zanaprej neomahljivi kakor skale in posvetiti vse svoje moči v prosep in srečo izročene nam drage šolske mladine in v korist milega nam naroda slovenskega. To moj nasvet. S pozdravom.

Na Hajdini, 25. vel. srpana 1900.

Fran Podobnik,
nadučitelj.

Gospodu nadzorniku Fr. Levu je ugrabila smrt nadebudnega sina **Leona** v zgodnji mladosti. Ob tej bridki izgubi izrekamo g. nadzorniku ter njega cenjeni obitelji svoje odkritosrčno sožalje.

Sadjerejska in vinorejska šola v Mariboru je zaključila šolsko leto dne 13. vel. srpana t. l. Koncem leta je bilo na zavodu 36 gojencev, od teh 28 Slovencev in 8 Nemcev. Zavod je zapustilo 16 gojencev. Za 8 Nemcev zdržuje tedaj dežela ta zavod v nemščini ter nastavlja pruske učitelje. Sramota!

Šola, ki je veljala 8 milijonov rubljev. V Moskvi so sezidali v spomin 25 letnega vladanja umrlega carja Aleksandra II. obrtno šolo, ki se odpre na jesen. Poslopje je ogromno in se v njem nahaja mnogo oddelkov za razne obrtnije. Za zidanje so izdali 8 milijonov rubljev.

Najstarejši časnik na svetu. Do sedaj so mislili, da je najstarejši časnik na svetu „Kin-Pao“, ki izhaja v Pekingu na Kitajskem. Sedaj pa je francoski poslanec v Kantonu dokazal, da je najstarejši kitajski časnik „Tsing-Pao“, ki je začel izhajati že 710. leta pred Kristusovim rojstvom.

Odgovor.

„*Südsteirische Post*“ me v svojem poročilu o „Zavezem“ zborovanju naivno vpraša, če je res najti le enega človeka, ki misli, da so učitelji največji grešniki, ker se za njih prirejajo posebne eksercicije.

No, sedaj, ko je lahko zvedela, da se vabijo učitelji in **samo učitelji** k eksercicijam, „ker med letom niso utegnili skrbeti za svoj dušni blagor“, bo pač sama lahko našla obilo takih ljudi. *Strmšek.*

Izjava.

Pri letošnjem glavnem zborovanju naše „Zaveze“ v Mariboru sem v debati o Slomšekovem predavanju „Kako se naj javi naša stanovska zavest“ opozoril g. poročevalca, da je bila njegova tožba o uč. eksercicijah, katero je vplel v svoj sicer izvrstni govor, povsem odvečna, ter se tudi nikakor ni strinjala z nekaterimi drugimi njegovimi izvajanjmi, zlasti pa z onim ne, kjer se naglašča, da smo udje vernega naroda ter da moramo njega versko prepričanje visoko spoštovati. Pri tej priliki sem tudi omenil, da bodi, ker je naš program svobodna šola in svobodno učiteljstvo, učitelju tudi v verskem oziru dovoljeno, da nastopa kot svoboden mož.

Ker si nekateri g. tovariši te moje besede sedaj krivo tolmačijo, češ, da sem i jaz eden tistih, ki so se odcepili od naprednega učiteljstva ter hodijo z ljudmi, ki hujskajo proti šoli ter silijo učiteljstvo v stari, klerikalni jarem, zatorej mi bodi dovoljeno, da dostavim svojim na shodu izpregovorjenim besedam na tem mestu nekoliko pojasnjujočih pripomb, oziroma da svoje stališče glede uč. eksercicij in udeležbe pri njih natančneje preciziram.

Ako se udeleži kak tovariš duhovnih vaj, je mogoče dvoje. Prvič, da se jih udeleži zares iz verskega nazoranja, iz notranjega prepričanja. V tem slučaju naš kolega nikakor in nikoli ne greši proti uč. zavesti, saj moramo, da govorim z besedami g. Strmškega, že preprostega naroda prepričanje visoko spoštovati, kako torej ne bi onega

naših stanovskih tovarišev, ki so nam še bliže nego prosto ljudstvo, ker nas veže na nje čustvo kolegijalnosti.

Nadalje je pa tudi mogoče, da se oglasi učitelj k eksercicijam iz kakih drugih postranskih namenov, iz nizkih nagibov, da n. pr. kakega svojih tovarišev potisne v ozadje, sebe pa spravi za stopnjo više. V tem slučaju je dotičnik hinavec, breznačajnej in res ne zasluži, da bi ga smatrali za svojega tovarša. Ako se torej nahajajo med nami, oziroma na Kranjskem res taki ljudje in je imel g. Strmšek (o katerem pa zelo dvomim, da bi kot Štajerec kranjske razmere tako dobro poznal*) v mislih tovariše (?) te vrste, ko je grajal eksercicije, moral bi bil to izrečno poudarjati ter grajati take naše breznačajne tovariše, ne pa duhovnih vaj, ki kot take nimajo na sebi celo nič graje vrednega — in že celo ne, ker za učiteljstvo niso obvezne ter se nihče k udeležbi ne sili.

To so moji nazori o tej stvari.

Pri tej priliki še nekaj. Nekateri tovariši si šepetajo sedaj na ušesa, da sem se hotel baje s svojimi besedami na shodu prikupiti duhovščini, s katero neki v obče rad koketiram. Na to mi je odgovoriti prav jasno, odkritosrčno besedo:

S pravo, za občno blaginjo našega naroda vneta duhovščino ter z ono, ki smatra uč. stan enako pravnim z drugimi, sem živel in deloval brez vsakega klečeplaztva ves čas svojega učiteljevanja v najlepši slogi in vzajemnosti, česar si tudi v prihodnje želim — z onimi duhovniki pa, ki so hoteli — polni grde ošabnosti in vladohlepnosti — zatreti v meni osebno svobodo ter mi kazati gospodstvo in oblast, katera jim ne gre, sem imel že dokaj hudih bojev. Da se nisem vdal, marveč sem izvojeval te boje vselej častno zase in za naš stan, o tem vedo povedati moji ožji stanovski tovariši. Stvar pa sem ločil vselej od osebe, to je vero od duhovnika, in v tem smislu sem se oglašil k besedi tudi pri uč. shodu v Mariboru, ko so se po nepotrebem (!) grajale duh. vaje za učitelje, ki kot take res ne zaslužijo graje.

Da imam glede te točke svoje nazore in lastne misli, zato pač ne morem; tudi mi tega noben treznomislec tovariš ne more šteti v zlo, saj je celo tajnik „Zaveze“, gosp. Česnik, pri seji delegacije omenil, da se ne more od vseh udov „Zaveze“ zahtevati, da bi bili glede te ali one točke enakega mnenja. Naše „liberalno“ načelo bodi, da se čujejo glasovi z razne strani.

Toliko se mi je zdelo potrebno omeniti na razne glaso ve in šeptanja, ki se slišijo med tovariši o mojem nastopu pri občenem zboru „Zaveze“ v Mariboru.

V Središču, dne 24. vel. srpana 1900.

Anton Kosi.

Opomba uredništva. Svoje mnenje glede duhovnih vaj smo že tako jasno in odkrito razodeli, da se nam zdi vsaka beseda odveč. Na našem stališču stoji tudi gosp. Strmšek, ki je govoril v Mariboru tako jasno, da mora biti vsakemu razumljivo. Tudi njegov odgovor na zagovor duhovnih vaj g. Kosija je bil jasen kot beli dan. Duhovnih vaj ne prireja ljubljanski škof za to, za kar bi morale biti. V predzadnji številki svojega lista smo na 202. strani jasno povedali, zakaj jih prireja. Pisali smo tamkaj: „Duhovne vaje za kranjsko učiteljstvo bodo letos zopet v semenišču,

*) Gospod Strmšek, ki razmotriva s paznim očesom gibanje učiteljstva, prav dobro pozna razmere na Kranjskem.

oziroma v nunskem samostanu. Proti duhovnim vajam kot takim bi ne imeli nič, ko bi ne vedeli, da so dandanes te vaje le vaba učiteljstva v klerikalni tabor.“ Kdor tega ne razume, temu ne moremo pomagati! Duhovne vaje pa niso samo vaba v klerikalni tabor, nego duhovne vaje so za učiteljstvo naravnost žalitev in znak, da še ni izginila škofu ljubljanskemu iz kosti želja po nadvladi nad učiteljstvom. On ne prireja duhovnih vaj za noben drugi stan, edino še za device (?), ki delajo po ljubljanskih tvornicah. Torej nas stavi z njimi v isto vrsto. Tega pa vendar ne moremo trpeti in ne bomo trpeli, najsi se vsem škofom desetkrat zamerimo! To izpoznavna naše učiteljstvo čim bolj, česar znak je to, da se je letos število „trideseterih“ skrčilo. Mladih — pa letih namreč — je bilo ubogo malo (menda 4), a ti so šli v lemenat, ker iščejo od tega dobiček. Ostali so bili penzionisti in starejši gospodje, ki imajo pač svoje, a to čisto zastarele nazore in misli.

Skratka: Tendenca duhovnih vaj za učiteljstvo je očitna, in kdor je učitelj današnjega veka, ta jih mora obsojati. In nehvaležno nalogo je prevzel g. tovariš Kosi, ko se je lotil zagovarjanja duhovnih vaj. Ker vemo, da živimo v sedanosti in ker poznamo razmere, se ne moremo pri najboljši volji vnemati za duhovne vaje in ne moremo razumeti liberalnega učitelja, ki jih zagovarja. Napredno učiteljstvo in duhovne vaje v današnjih dneh in v takih razmerah, to je nekaj docela neskladnega in nezdržljivega. Mi torej ne moremo čisto nič za to, da si šepečejo tovariši gosp. Kosija čudne besede na ušesa. Znamenje je to, da je govoril tako, kakor da v njem tiči nekaj klerikalizma. No, šeptalci in sumničarji naj bero današnjo „Izjavo“ g. tovariša Kosija in naj mu bodo pravični sodniki!

Dobro je dandanes, če je človek oprezen in če govori tako, da ni treba šele pozneje posebe razlagati pomena in namena svojih besedi!

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 581

Kranjsko.

o. šol. sv. Na trirazredni ljudski šoli pri Sv. Križu je definitivno, oziroma provizorično popolniti nadučiteljsko mesto.

Prosilci naj vložijo pravilno opremljene prošnje za to službo po predpisanem poti do 10. kimavca 1900 tu-sem.

C. kr. okr. šol. svet v Litiji, dne 21. vel. srpana 1900.

Št. 711

o. šol. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Zatičini je definitivno, oziroma provizorično popolniti drugo učno mesto.

Prosilci naj vložijo pravilno opremljene prošnje za to službo po predpisanem poti do 10. kimavca tu-sem.

C. kr. okr. šolski svet v Litiji, dne 21. vel. srpana 1900.

Št. 1235

o. šol. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Podragi je stalno, oziroma začasno popolniti mesto učitelja-voditelja. Prošnje je vlagati semkaj do dne 5. kimavca 1900.

C. kr. okr. šolski svet v Postojni, dne 21. vel. srpana 1900.

Laschan, l. r.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrta leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{5}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jožef Pance. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska Miličeva tiskarnica v Ljubljani.

Z. 640.

Štajersko.

Im politischen Bezirke Cilli sind folgende Lehrstellen definitiv zu besetzen:

a) die Lehrer- zugleich Schulleiterstelle an der neu zu aktivierenden einclassigen Volksschule in St. Judok am Kozjak, Post Missling;

b) je eine Lehrer- eventuell Lehrerinstelle an der vierclassigen Volksschule in Čadram, an den dreiclassigen Volksschulen in St. Georgen a. T., in Laufen und in Tüchern, sowie an der zweiclassigen Volksschulen in Seizdorf, Post Gonobitz und St. Peter ob. Tüffer; (alle in der III. Ortsklasse.)

Bewerber (Bewerberinnen) um eine dieser Stellen wollen ihre gehörig instruirten, rücksichtlich der Lehrstelle in St. Judok auch mit dem Nachweise der Befähigung zur subsidiarischen Ertheilung des kath. Religionsunterrichtes versehenen Gesuche im vorgeschriebenen Dienstwege bis zum 20. September 1900 an den betreffenden Ortsschulrath senden.

Cilli, am 15. August 1900.

Listnica uredništva:

Dobili smo to-le vprašanje: Ima li šolsko voditeljstvo pravico nato, ko so zapisniki domačih konferencij podpisani od vseh vdeležencev tudi od vodje samega, samo doma zapisnike popravljati, iz njih cele stavke izčrtati ali cele opomnje kot popravek četudi za več zapisnikov nazaj k zapisnikom na posebnem mestu zabeležiti? — Na to vprašanje, ki je vsekakor važno in vredno odgovora, ki drži, odgovarjamo to-le:

Na podstavi § 39. 2. odstavek šolskega in učnega reda se v konferenčni zapisnik zapišejo nasveti in sklepi, in ko je zapisnik od vseh zborujočih podpisan, se shrani v arhivu. Poleg tega ima po § 40. 2. odstavek vsak član konferencije pravico, dati svoj posebni glas (votum) in če se mu potreba zdi, zahtevati, naj se zapisnik pošlje okrajnemu šolskemu svetu.

Po istem paragrafu ima predsednik pravico, izvršitev vsakega sklepa ustaviti, ako misli, da se zadeva ob zakon ali da je šolski koristi nevaren, a je takrat dolžan precej zahtevati razsodbo okrajnega šol. oblastva.

Vsak član konferencije je dolžan, natanko izpolnjevati sklepe učiteljske konferencije.

Navedena paragrafa torej natanko določujeta, kako je sestavljati konferenčni zapisnik. Določba, da se zapisnik, ko je od vseh podpisan, shrani v arhivu, izključuje vsako popravljanje zapisnika po kateremkoli konferenčnem članu. Zapisnik mora torej ostati neizpremenjen, kakor so ga podpisali člani.

Ako se želi od katere strani, da se kak storjeni sklep spremeni, more dotičnik primeren predlog staviti le v prihodnji redni ali v posebni konferenciji, in se uspeh tega predloga zabeleži v novem zapisniku, sklicevaje se na prejšnji zapisnik.

Posebne beležke k zapisnikom so po teh določenih nepripustne ali vsaj nimajo veljave zapisnika, ker niso od članov podpisane. Ako se kak zapisnik pošlje na predstojno oblastvo, se torej mora poslati tak, kakor so ga člani podpisali. Ako je šolski voditelj kot predsednik konferencije drugačnega mnenja, kakor so storjeni sklepi, je njegova stvar, da svoje stališče pojasni v predloženem poročilu.

G. J. V. v R.: V Gorici se začne šolsko leto takrat kot na drugih srednjih šolah: 15. in 16. t. m. je vpisovanje, 17. pa se začne sprejemni izpiti. — G. D. P. v Č.: Danes ni bilo mogoče. Priporočamo se za dotično nadaljevanje. Naš iskren pozdrav! — Čeprav smo priredili tudi danes prilogo, kar nam seveda povzroča obilo stroškov, vendar nismo mogli priobčiti vsega gradiva. Prosimo potrpljenja. Agitujte za naš list, da nam ga bo mogoče z novim letom razširiti!

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!